

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum diabolus peccando appetierit æqualitatem diuinam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

corporei, non possent habere naturalem inclinatio-
nem ad malum, ratione supradicta.

In corp. art.

ARTICVLVS III.

Vtrum diabolus peccando appetierit aequalitatem diuinam.
TERTIO quaeritur, vtrum diabolus peccado ap-
petierit aequalitatem diuinam. Et videtur quod
non. Dicit enim Dionysius, 4. capite de diuinis nomi-
nibus, quod auersio est in daemonebus malum: sed ille
qui appetit aequalitatem alicuius, vel similitudinē,
non auertitur ab eo, sed magis suo appetitu acce-
dit ad eum. ergo diabolus non peccauit aequalita-
tem Dei appetens.

Ca. 4. p. 4. cir-
ca medium
illius.

Cap. 4. p. 4.
circa mediū
illius.

Ex ca. 4. colli-
gitur.

¶ 2. Præter. Dionysius ibidem dicit, quod malum in daemo-
nibus, est excessus conuenientium ipsis: quia, si appetie-
runt excellenter habere id, quod eis conueniebat.
Sed habere aequalitatem Dei nullo modo conueniebat
eis. Ergo non appetierunt aequalitatem diuinam.

¶ 3. Præter. Anselmus dicit in libro de casu diaboli, quod dia-
bolus hoc appetijt ad quod peruenisset si stetit:
Sed non peruenisset ad aequalitatem Dei: ergo non
appetit aequalitatem Dei. Sed dicendum, quod non ap-
petijt aequalitatem Dei absolute: sed quantum ad ali-
quid, quantum ad hoc scilicet, quod est præesse mul-
titudini angelorum.

Li. 5. c. 4. pa-
rā a prim.

Homil. 34. i.
Euang. ante
medium.

¶ 4. Sed contra, diabolus non peccauit appetendo il-
lud, quod ei competebar secundum ordinem suae naturae:
sed ab eo quod est secundum naturam, cecidit in illud, quod
est extra naturam, ut Damascius dicit. Sed præesse om-
nibus alijs angelis competebar ei secundum ordinem natu-
rae, secundum quam erat eminentior alijs, ut Gregorius
dicit in quadam Homilia, ergo non peccauit ex hoc
quod appetijt præesse multitudini angelorum.

¶ Si dicatur, quod appetijt præesse multitudini an-
gelorum similiter sicut Deus, Contra Ioannem, 5. dicitur.
Quaecumque facit pater, hoc & filius similiter
facit. Sed per hoc quod filius similiter facit sicut & pa-
ter, probat Augustinus, quod filius est absolute patri aequalis.
ergo secundum hoc diabolus appetiuit absolute
aequalitatem diuinam. Item dicendum quod diabolus
appetit aequalitatem diuinam, quantum ad hoc quod
est non subesse Deo.

Li. 6. de Tr.
c. 3. & 2. t. 3.

¶ 6. Sed contra, nihil potest esse nisi participando
diuinum esse, quod est ipsum esse subsistens: omne
autem participans est subiectum participato. Si ergo
appetit non subesse Deo, sequitur quod appetijt
non esse, quod est inconueniens, quia qualibet res
appetit esse. Sed dicendum quod uoluntas potest esse et
impossibile, ut dicitur in 4. Eth. & ita angelus po-
tuit uelle esse absque hoc, quod subesset Deo, quā-
uis sit impossibile.

Li. 3. c. 2. pa-
rā ante me-
dium t. 5.

¶ 7. Sed contra, quāuis uolūtas possit esse impossi-
biliū: non tamen potest esse non apprehensorū, quia bonū
apprehensum est obiectum uolūtatī, ut dicitur in 3. de
Aia. Sed quod aliquid præter Deum habeat esse, & non
sit sub Deo, non cadit sub apprehensione: quia im-
plicat contradictionem. hoc enim significat esse
de quocumque; alio dicitur, subijci Deo per modum
participationis, ergo nullo modo potuit angelus appe-
tere non subesse Deo. Sed dicendum quod illud, quod im-
plicitate contradictionē implicat, quāque cadit sub ap-
petitu uolūtatī, quia non est perturbata. Et ita per
turbationē cognoscitur virtutis, diabolus potuit
appetere illud, quod contradictionem implicat.

Li. 3. c. 6. 49.
& seq. t. 3.

¶ 8. Sed contra, perturbatio rōnis est aut pena, aut cul-
pa, sed primā culpā diaboli de qua nunc agitur, non p̄ces-
sit neque culpa, neque pena, ergo non potuit ex perturba-
tione rōnis appetere aliquid contradictionē implicās.

¶ 9. Præter. Diabolus per liberum arbitrium potuit
cuius actus est eligere: sed electio non est impo-
ssibile, licet uoluntas impossibile sit, ut dicitur in
Ethi. ergo diabolus non potuit appetere nisi
Deo, aut aequalitatem Dei, cum hoc sit impossi-
bile.

¶ 10. Præter. Augustinus dicit in lib. de Natura boni, quod
non est appetitio rerum malarum, sed delectatio
liorum, sed nihil potest esse melius quod esse Deo
ergo non potuit diabolus peccare appetendo
aequalitatem Dei per hoc, quod desideret aliquid
magis.

¶ 11. Præter. Sicut Augustinus dicit in lib. de Doctrina
Christiana, Omnis peruersitas est frui rebus
utriusque rebus fruentis. sed si diabolus appetit
aequalitatem non appetijt eam ut utens, quia
tuit eam referre in aliquid melius: si autem
non peccauit, quia fruebatur re fruenta. Ergo
lo modo peccauit appetendo aequalitatem Dei.

¶ 12. Præter. Sicut intellectus fertur in id quod est
connaturale, ita etiam uoluntas: sed non est con-
naturale diabolo quod sit Deo equalis. ergo
potuit appetere.

¶ 13. Præter. Appetitus non est nisi boni: sed hoc
fuisse bonum diabolo quod esset Deo aequalis
gradū superioris naturae transferret, iam ipse
natura deficeret: sicut si equus fieret homo, non
equus. ergo diabolus non appetijt aequalitatem
Dei.

¶ 14. Præter. Iudorus dicit in lib. de Summo bono
diabolus non appetijt ea quae Dei sunt, sed quae
sunt: sed aequalitas est maxime Dei, ergo
non appetijt Dei aequalitatem.

¶ 15. Præter. Sicut bonum & malum opponuntur
similiter laudabile, & vituperabile: sed esse
laudem Deo est reprehensibile, & vituperabile
laudabile est esse summe similem Deo, quia
net ad rationem aequalitatis. non ergo
cavit appetendo Dei aequalitatem.

Sed contra est, quod super illud Phil. 2. dicitur
arbitratus est se esse aequalē, dicit Glossa
usurpauit sibi Dei aequalitatem. loquitur
ergo diabolus appetijt aequalitatem Dei.

¶ 2. Præter. Super illud Psal. Quae non rapui tibi
dicit Glossa, quod diabolus uoluit rapere diuinam
perdidit felicitatem, ergo appetijt aequalitatem
Dei.

¶ 3. Præter. Imaia 14. dicit de Luciferō quod dixit,
eclsi. sed hoc non potest intelligi de empyrio, in
alijs angelis fuit cōditus. Ergo intelligit de
cōtra Triā, uoluit ergo cōscendere ad aequalitatem
Dei.

¶ 4. Præter. Sicut accipi potest ab Augustino in 9. de Tri-
fertur appetitus quā intellexit. unde ante
perfecte se non cognoscit, appetit se perfecte
scire. Intellectus autem angeli cognoscit
esse infinitum. ergo ad hoc magis potuit
cuius appetitus, ut appeteret Deo esse aequalis.

¶ 5. Præter. Illa quae non possunt diuidi secundum
ram, possunt quandoque diuidi secundum
tem & rationem. unde nihil prohibet quod
appetat id ad quod sequitur non esse, sicut car-
feria, licet non appetat non esse. Similiter ergo
tur, quod nihil prohibeat quod diabolus
Dei aequalitatem: quāuis ad hoc sequatur
ipse non esset de his quae pertinent ad esse.

¶ 6. Præter. Augustinus dicit in lib. de Lib. arbitrio
maxime in omni peccato dominatur: sed
diaboli fuit maximum, quia fuit primum
nere. ergo habuit maximam libidinem, ergo
tijt maximum bonum, quod est Dei aequalitas.

¶ 7 Præter. Iudas dicit in lib. de Summo bono, qd diabolus peccavit in hoc quod voluit suam fortitudinem non a Deo, sed a se custodiri, sed custodi re creaturam, & non custodiri ab aliquo superiori, est proprium Dei, ergo voluit diabolus id quod est proprium Dei, & sic voluit Deo esse æqualis.

RESPON. Dicendum, qd diversa auctoritates in id tendere videntur, qd diabolus peccaverit appetendo inordinate divinam æqualitatem: non autem potest esse qd appetierit divinam æqualitatem absolute. Ac qualitas enim relatio quadam est duorum admixtam ex parte utriusque extremi. huiusmodi ratio manifesta est. Primo quidem ex parte Dei, cui non solum impossibile est aliquid æquari, sed et hoc est contrarium rationem essentia eius. Deus enim per suam essentiam, est ipsum esse subsistens: nec est possibile esse duo huiusmodi, sicut nec possibile foret esse duas ideas hominis separatas, aut duas albedines p se subsistentes: unde quicquid aliud ab eo est, necesse est qd sit tanquam participas esse, quod non potest esse æquale ei, qd est essentialiter ipsum esse. Nec hoc potuit diabolus in sua conditione ignorare. naturale. n. est intelligitiam suam intellectum separato, qd intelligitiam suam: & sic naturaliter cognoscerebat qd esse suum erat ab aliquo superiori participatum, qd quidem cognitio naturalis in eo nondum erat corrupta per peccatum. unde relinquit qd intellectus eius non poterat apprehendere æqualitatem suam ad Deum sub ratione possibili. Nullus autem tendit in id quod apprehendit ut impossibile, ut dicitur in primo de celo & mundo, unde impossibile est qd motus voluntatis diaboli tenderet ad appetendum absolute divinam æqualitatem. secundo hoc apparet ex parte ipsius angeli appetentis: voluit tamen in sepe appetit aliquid bonum, vel sibi, vel alij. Non autem dicitur peccasse diabolus ex hoc, qd voluit æqualitatem divinam alij: potuit enim sine peccato velle sibi esse æqualem patri, sed ex hoc qd appetit divinam æqualitatem sibi. Dicit enim Philosophus in 9. Eth. quod unusquisque appetit bonum sibi. Si autem fieret alius non curat quid illi accideret, unde patet quod diabolus non appetit id, quo existente iam ipseidem non esset. Si autem esset æqualis Deo etiam si hoc esset possibile, iam non esset ipseidem. Tolleretur enim eius species, si transferretur in gradum superioris naturæ: unde relinquitur, quod non potuit appetere absolute Dei æqualitatem. Et simili ratione non potuit appetere qd absolute non esset Deo subiectis tum quia hoc est impossibile, nec potuit in eius apprehensione cadere quali possibile, ut per supradicta patet tunc etiam, quia ipse esse desineret si totaliter Deo subiectus non esset. Et quicquid aliud dici potest, quod ad ordinem naturæ pertinet, in hoc eius malum consistere non potuit. Malum enim non invenitur in his, quæ sunt semper actu, sed solum in his, in quibus potentia potest separari ab actu, ut dicitur in 9. Metaph.

Angeli autem omnes sic conditi sunt, ut quicquid pertinet ad naturalem perfectionem eorum, statim a principio suæ creationis habuerint: tamen erant in potentia ad supernaturalia bona, quæ per Dei gratiam consequi poterant. unde relinquitur, qd peccatum diaboli non fuerit in aliquo, quod pertinet ad ordinem naturalem, sed secundum aliquid supernaturalium. Fuit ergo primum peccatum diaboli in hoc, qd ad consequendum supernaturalem beatitudinem, quæ in plena Dei visione consistit, non se erexit in Deum tanquam finalem perfectionem ex eius gra-

tia desiderans eum angelis sanctis, sed eam consequi voluit per virtutem suam naturam: non tamen sine Deo in naturam operante, sed sine Deo gratiam conferente. unde Aug. in lib. de Libe. arbi. peccatum diaboli in hoc ponit qd est sua potestate delectatus. Et in 4. super. Gene. ad literam dicit, qd si ad se natura angelica converteretur, sepe angelus amplius delectaret, quæ eo cuius participatione beata est, intumescens superbia caderet. Et quia habere finalem beatitudinem per virtutem suam naturam, & non ex gratia alicuius superioris est proprium Deo, manifestum est qd quantum ad hoc appetit diabolus Dei æqualitatem. Et quantum ad hoc etiam appetit Deo non subijci, ut scilicet eius gratia supra suam naturam virtutem non indigeret. Et hoc et congruit ei, quod supra dictum est, qd diabolus non peccavit appetendo aliquod malum, sed appetendo aliquod bonum, scilicet finalem beatitudinem, non secundum ordinem debitum, id est non ut consequendum secundum gratiam Dei.

AD PRIMUM ergo dicendum, qd diabolus appetit Deo æqualitatem, conversionis quidem est ad divinam quantum ad id, quod appetit quod erat in se bonum: sed est auctus a Deo quantum ad modum quo appetit, quia scilicet per hoc auctus est ab ordine divinæ regulæ. Sicut & quilibet peccator quantum ad hoc, qd appetit aliquod commutabile bonum convertitur in Deum, cuius participatione omnia sunt bona in quantum vero inordinate appetit illud, avertitur a Deo, id est ab ordine iustitiæ eius.

AD SECUNDUM dicendum, qd malum demonis fuit excessus convenientium ipsis, in quantum. appetierant beatitudinem, ad quam facti erant, & ad quam pervenissent si debito modo appetissent: sed excesserunt mensuram proprii ordinis ut dictum est. Et per hoc patet responsio ad tertium.

AD QUARTUM dicendum, quod potest dici qd diabolus peccavit per hoc, qd appetit præesse multitudini angelorum, non secundum naturalem ordinem: sed quantum ad hoc qd alij consequerentur per eius gratiam beatitudinem, quæ ipse volebat consequi per suam naturam.

AD QUINTUM dicendum, qd in hoc non est appetit similiter præesse inferioribus angelis, sicut Deus præest: ut scilicet præesser omnino tanquam primum principium: sed potuit appetere similiter præesse Deo, quantum ad hoc quod dictum est.

AD SEXTUM dicendum, qd ratio illa procedit de hoc, quod est non subesse simpliciter Deo, quod non potuit appetere diabolus in his, quæ pertinent ad ordinem naturalem. Et similiter dicendum ad septimum.

AD OCTAVUM dicendum, qd in angelo non potuit esse perturbationis cognitio, nisi forte post peccatum: potuit tamen in eis esse defectus cognitionis respectu gratuitorum, ut dictum est.

AD NONUM dicendum, qd voluntas quæ dicitur esse impossibilis, non est perfecta voluntas tendens in aliquid consequendum, quia nullus tendit in id quod existimat impossibile, ut dictum est. sed est quædam imperfecta voluntas, quæ dicitur velleitas, quia scilicet aliquid velle id quod existimat impossibile, sed sub hac conditione si possibile esset. Talis autem non est voluntas aversionis, & conversionis, in qua peccatum, & meritum consistit.

AD X. dicendum, quod peccatum dicitur esse desertio meliorum, quantum ad aversionem quæ formaliter complet rationem peccati. In peccato autem diaboli aversio attenditur non quantum ad id quod appetit: sed quantum ad hoc quod recessit ab ordine. Quæst. dist. S. Tho. 2. 2. diuinæ

Ar. præced. ad 1. arg.

In corp. art.

In corp. ar.

In corp. art.

In corp. art.

riam pecc... non est imp... sit, ut dicit... re non solum... a bono pecc... sed delectat... le Deo app... appetit ad... aliquo quod... Doctrina... bus videntur... ppetit ad... cens quia... autem ut... enda. Ergo... alitatem... id quod... non est... is. ergo d... ni: sed hoc... æqualis... iam... homo... æqualitatem... summo bono... sunt, sed... i. ergo d... opponitur... sed est... am. 2. Deo, quod... ergo app... Phil. autem... Glossa... quæritur... litas æqualitatis... Dei autem... e dimittit... æqualitatem... dixit, Al... pyrio, in... ligit de... æqualitatem... o ante... 9. de Tr... unde autem... peccat... agnoscent... potuit... æqualitatem... secundum... 22. bet quod... aliter... abolus app... ad esse... rbi. quod... tum in... nem, ergo... dei gratiam... 772

diuinæ iustitiæ. Et secundum hoc deseruit meliora. quia scilicet melior est regula diuinæ iustitiæ, quā regula voluntatis angelicæ.

AD XI. Dicendum, quod quicumque aliquid concupiscit appetens id sibi, appetit illud pro se. Et ideo se quod fruitur: illo autem quod concupiscit vitium. Et secundum hoc diabolus appetit sibi diuinā æqualitatem, eo modo quo dictum est, usus est rebus fruendis.

AD XII. Dicendum, quod voluntas angeli peccatis tendebat quidem in id, ad quod natura eius ordinabatur, licet esset bonum excedens bonū naturæ ipsius: sed in modum non cōpetebat naturæ ipsius.

AD XIII. Dicendum, quod ratio illa procedit de appetitu absolutæ æqualitatis ad Deum.

AD XIV. Dicendum, quod quia motus recipit speciem à termino, ille dicitur appetere quæ sua sunt, qui appetit aliquid ut suum sit, etiam si appetat rem alienam. Et hoc modo diabolus appetit quæ sua sunt, appetendo sibi id, quod est proprium Dei.

AD XV. Dicendum, quod esse similem Deo secundum quod competit unicuique est laudabile: pernerse famē vult esse similis Deo, qui diuinam similitudinem appetit, non secundum ordinem diuinitus institutum.

AD PRIMVM vero quod in contrarium obijcitur dicendum, quod hoc pertinet ad excellentiā Christi, quam ibi Apostolus commendare intendit, quod ipse habet absolutam æqualitatem ad patrem. Quæ non absolutam, sed secundum quid, homo & diabolus appetendo, peccauerunt.

Et similiter dicendum ad Secundum.

AD TERTIVM Dicendum, quod sicut Aug. dicit in 3. & 11. super Gene. ad literam, quidam posuerunt demones peccantes non fuisse de caelestibus angelis: sed de his qui præerant terrestri ordini. Et secundum hoc potest ad literam intelligi de ascensu in cælum corporale. Sed si fuerunt de caelestibus angelis, ut communis tenetur, dicendum est quod voluerunt ascendere in cælum sanctæ Trinitatis: non quidem appetendo absolutam æqualitatem Dei, sed aliqualem, ut supra dictum est.

AD QVARTVM dicendum, quod quantum ad obiecta non plus potest tendere appetitus, quam vis apprehensiva, quia non potest esse appetitus nisi boni apprehensio: quantum autem ad intentionem actus potest se inuicem excedere, quia quandoque maior est feruor desiderij quā claritas cognitionis, quandoque autem e conuerso. potest et contingere, quod intellectus cognoscit aliquid: sed non habet illud, & voluntas potest illud appetere tamquam cognitum. Et hoc modo, cum intellectus non habeat perfectam sui cognitionem: quia tamen apprehendit quid est perfecta cognitio, potest voluntas appetere illam. sicut & e conuerso intellectus potest apprehendere id, quod non est in uoluntate. Et secundum hoc non sequitur, quod diabolus appeteret aliquid, quod non potuit intelligere.

AD QVINTVM dicendum, quod cum aliquis vult a se aliquid remouere, utitur se ut termino a quo, quod non est necesse saluari in motu, & ideo potest aliquis appetere se non esse, ut careat miseris. Sed cum aliquis appetit aliquid bonum sibi, utitur se ut termino ad quem. huiusmodi autem terminus necesse est saluari in motu, & ideo non potest aliquis appetere sibi aliquid bonum, quo habito ipse non maneat.

AD SEXTVM dicendum, quod libido maxima non oportet quod sit de maximo bono: sed de eo quod est maximum inter appetibilia.

AD SEPTIMVM dicendum, quod diabolus voluit suam

fortitudinem a se custodiri, non quantum ad beatitudinem: sed quantum ad hoc quod per seipsum beatitudinem adipisceretur, & in ea custodiretur.

ARTICVLVS IIII.
Primum diabolus peccauerit, vel peccare potuerit in primo instanti.

QVARTO quaeritur, utrum diabolus peccare potuerit, vel peccare potuerit in primo instanti creationis. Et videtur quod sic. Dicitur enim per Io. 3. quod ab initio diabolus peccauit: sed hoc potest intelligi ab initio, quo hominem terrenum occidit, quia antea ipse malus erat. Ergo hoc intelligitur ab initio, quo ipse conditus fuit.

¶ 2 Præter Ioan. 8. dicitur de diabolo, quod in mente non stetit. Stetit autem in ueritate si non casset in primo instanti suæ creationis. Ergo videtur quod diabolus in primo instanti suæ creationis peccare potuerit.

¶ 3 Præter. Potestas diaboli quam habuit in primo instanti suæ creationis, non fuit nec augmentata, diminuta ante peccatum: sed potuit peccare, & peccauit post primum instanti suæ creationis. Ergo primo instanti suæ creationis peccare potuit, dicendum quod si in primo instanti suæ creationis peccasset, peccatum illud retorqueretur in Deo, qui est causa naturæ ipsius.

¶ 4 Sed contra, Deus operatur esse angelus, quod angelus est: non solum cum primo fuit creatus, patet per Aug. 4. super Gene. ad literam. unde dicitur, Pater meus usque modo operatur, & operor. Si ergo peccatum diaboli in primo instanti suæ creationis commissum referatur in Deo, pari ratione referretur in Deum in quocumque instanti peccaret, quod patet esse falsum.

¶ 5 Præter. Potentia naturalis angeli, quæ creatus diuinitus se habebat ad ytrumque, scilicet ad bonum & ad malum, nec processisset ad malum, nisi quo determinaretur in id. Non autem potest determinari ad malum a Deo, sed solum a voluntate, ergo si in primo instanti peccauit, non imputaretur Deo: sed proprie voluntati.

¶ 6 Præter. Effectus causæ secundæ potest esse sine hoc quod imputet causæ primæ: sicut dicitur non imputatur virtuti motuæ, sed instrumentum. Sed Deus comparatur ad actum angelum, sicut causa prima ad effectum. Ergo si angelus peccaret in primo instanti creationis, non imputaretur Deo: sed libero arbitrio eius. Item dicendum, quod si diabolus peccasset in primo instanti suæ creationis, non quæ potuisset peccato, & sic inesset ei malitia ex necessitate ex libero arbitrio quod est contra rationem.

¶ 7 Sed contra, ista necessitas non est alia, quam necesse est esse dum est, quæ quidem rationis inuenitur in omni actu peccati. Si ergo necessitas est contra rationem liberi arbitrii, videtur quod nullum peccatum esset ex libero arbitrio quod est inconueniens. Sed dicendum quod peccatis ante actum peccati, est dare aliquod in quo prædicta necessitas peccanti non inuenitur: sed post actum peccati, necesse est esse rationem peccati faciat: sed ea quæ sunt de ratione peccati, sunt cum peccato. Ergo posse peccare, non est sine peccato, non requiritur ante actum peccati.

¶ 8 Sed contra, nullus peccat antequam actum peccati faciat: sed ea quæ sunt de ratione peccati, sunt cum peccato. Ergo posse peccare, non est sine peccato, non requiritur ante actum peccati.

¶ 9 Præter. Peccatum diaboli fuit in hoc quod inordinate appetijt beatitudinem: sed in primo instanti potuit intelligere beatitudinem. Ergo & in primo instanti potuit inordinate velle beatitudinem.

Lib. 9. c. 10.
circa mediū
10.3.

In corp. art.